ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора

Сіденко Світлани Володимирівни на дисертаційну роботу

Міхель Романи Володимирівни «Вплив соціально-ринкової економіки Німеччини на формування економічної системи ЄС»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

В умовах загострення глобальної конкуренції головним чинником, що забезпечує економічне зростання та міжнародну конкурентоспроможність країн є людський капітал. Тому особливого значення набувають проблеми розвитку людини, що є носієм знань, досвіду, інформації. Світовий досвід свідчить, що найбільша увага до соціального розвитку надається в країнах, які дотримуються концепції соціально орієнтованої економіки або «держави добробуту». Саме ці країни мають найвищі рейтинги в розвитку людського капіталу, міжнародної конкурентоспроможності та інноваційного розвитку.

З іншого боку, реалізація євро інтеграційної стратегії, визначеної в Конституції України, а також підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, обумовлюють необхідність докладного вивчення та запозичення досвіду впровадження найбільш ефективних механізмів функціонування соціально орієнтованої економіки, що діють в низці західноєвропейських країн, та адаптації соціальних стандартів країни до умов Співтовариства.

Важливо й те, що дослідження механізмів реалізації сучасної «держави добробуту» проведене на прикладі Федеративної Республіки Німеччини, в якій виникли перші європейські соціальні програми, яка є найяскравішим представником цієї концепції, є однією із країн-засновниць Європейського Союзу та є однією з найбільш потужних економік світу. Все це обумовлює актуальність та практичну цінність дисертаційного дослідження Міхель Р.В.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій,

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертаційному дослідженні, та їх достовірність підтверджується чітким окресленням мети, завдань, об'єкту та предмету дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів

Найбільш суттєвими науковими результатами, отриманими здобувачем особисто, є наступні:

1. Теоретичним здобутком автора є розроблена методологія аналізу процесів конвергенції економічних систем країн-членів ЄС на основі використання 25 статистичних показників, які були нормалізовані автором в шкалу від 0 до 100. За допомогою методу факторного аналізу автором досліджено конвергенцію економічних систем країн-членів ЄС у соціальні сфері (с. 110–117, 121). На основі кластерного аналізу розраховано групування країн-членів ЄС (2000–2012 рр.) стосовно їх соціальної спрямованості (с. 118-125). Проведений аналіз показав центральне місце Німеччини в процесі конвергенції економічних систем країн-членів ЄС.

2. Заслуговує увагу дослідження автором теоретичних підходів до визначення економічної сутності поняття «економічна система» з погляду різних економічних шкіл (с. 12–16), узагальнення та систематизація основних видів економічних систем за різними критеріями (с. 16–35) та аналіз еволюції поглядів на соціально-ринкову економіку (с. 36–51) та визначення регулятивних принципів ринкового порядку (с. 43).

3. Науковий інтерес становить доповнення змісту поняття «європеїзації», як процесу внутрішньої адаптації до європейської регіональної інтеграції (с. 60). Автором виділені основні моделі європеїзації (с. 64–67) та визначено теоретичні підходи до аналізу впливу європеїзації на трансформацію ліберальної ринкової економічної системи та соціально-ринкової економічної системи шляхом виявлення висхідних та низхідних чинників інтеграції економічних систем (с. 69–72).

4. Важливим здобутком дисертанта є аналіз впливу соціально-ринкової економіки Німеччини на економічну систему ЄС з інституційної точки зору. Автором детально проаналізовано основні постулати концепції соціально-ринкової економіки - ринкова конкуренція, цінова стабільність та соціальний добробут, які дисертантка відобразила у аналізі конкурентної, монетарної (с. 84–97) та соціальної політик (с. 103–114, 145–149) Німеччини та ЄС.

5. В контексті ринкових трансформацій в Україні, зокрема, завершення формування ринкових інститутів, практичний інтерес становлять пропозиції автора щодо запровадження в країні механізмів та інструментів конкурентної політики (с. 134-140), корпоративного управління (с. 141-143) та засад реалізації пенсійної реформи, які функціонують у ФРН (с. 144-149) та інших країнах Євросоюзу.

6. Практичний інтерес становить порівняльний аналіз наслідків структурної трансформації, що відбувалася в Польщі та Україні у 90-х роках XX ст. (с. 152–156), та висновок автора, що передумовою успішної реалізації проведення структурних реформ є активна співпраця з ЄС. При цьому дисертантом проаналізовано, як позитивні наслідки та перспективи від підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС, так і проблеми, які потребують свого вирішення. До вигод від участі в євроінтеграції автор відносить, зокрема, покращення структури і динаміки зовнішньої торгівлі, зростання обсягів іноземного капіталу, сприяння розвитку інновацій, підвищення рівня конкурентоспроможності економіки. При цьому можна очікувати на тимчасове зростання витрат, пов’язаних з адміністративними і правовими змінами, витрати на дотримання стандартів ЄС та ін. (с. 162-167).

Достовірність одержаних результатів

Достовірність роботи полягає в тому, що основні її завдання і результати викладено в логічному зв’язку, а основні положення і висновки дисертації теоретично і практично обґрунтовані, базуються на сучасних методах

дослідження та широкій інформаційній базі. Це дає підстави вважати матеріали дисертації достовірними.

Практичне значення і впровадження результатів дослідження

Практичне значення дисертації Міхель Р.В. полягає у можливості використання пропозицій автора щодо створення засад реалізації концепції соціально-ринкової економіки в Україні.

Отримані теоретичні положення можуть бути використаними у викладанні економічних дисциплін "Сучасні моделі економічних систем" та "Світова економіка", які викладаються на кафедрі міжнародних економічних відносин факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка для студентів спеціальності 6.030203 – "міжнародні економічні відносини" та 8.03020301 – "міжнародні економічні відносини" (довідка № 2240-4 від 29.05.2014 р.), а також під час написання підручників, у розробленні наукових планів чи програм.

Результати дисертаційної роботи використано в роботі Львівського Центру науки, інновацій та інформатизації, зокрема враховано результати дослідження впливу соціально-ринкової економіки Німеччини на формування господарської системи в Україні в умовах асоційованого членства України з ЄС та взято до уваги пропозиції щодо оцінювання ефективності функціонування вітчизняної господарської системи за допомогою комплексної системи показників (довідка № 59 від 20 червня 2014 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій

Основні положення дисертаційної роботи, висновки та практичні результати дослідження достатньо повно та всебічно висвітлені в 26 наукових фахових виданнях, 9 з яких внесені до відповідних переліків Департаменту атестації кадрів МОН України, а також у 16 тезах доповідей міжнародних науково-практичних конференцій.

Зауваження до дисертації

Відмічаючи цілісність і завершеність дисертаційного дослідження, автору можна надати деякі зауваження.

1. При класифікації економічних систем доцільно було б відмітити, що на їх формування мали вплив історичні традиції, цінності, менталітет, релігія. Поєднання цих чинників і дає засади, на яких базується економічна система.

2. На с.110 автор наводить один показник для характеристики розподілу доходів населення – відношення загального доходу 20% населення з найвищими доходами та 20% населення з найнижчими доходами. Однак слід було б згадати, що на практиці в міжнародних організаціях використовують й інші показники, зокрема коефіцієнт Джинні чи криву Лоренца.

3. Не можу погодитися з твердженням автора, що Угорщина не вступає в зону євро, щоб уникнути повного контролю з боку Брюсселю. На практиці Угорщина ще не виконала всі вимоги щодо участі в зоні євро.

4. На с. 123 автор стверджує, що країни Південної Європи – Греція, Португалія, Іспанія та Італія найбільше постраждали від світової фінансової кризи, тому що не сформували свою власну економічну систему. Пояснення цьому інше. Перші три країни мали нижчі показники соціально-економічного розвитку, ніж інші країни-члени, а всі вони мали також нижчий рівень інновацій в економіці та нижчі показники міжнародної конкурентоспроможності.

5. Автор неодноразово (зокрема, у додатку Б) використовує термін перехідні економіки. Цей термін застарів, оскільки вже немає перехідних економік. Країни Центрально-Східної Європи стали членами ЄС, а однією з умов членства є утвердження засад ринкової економіки. Україна також має статус країни з ринковою економікою, який їй надала ОЕСР та ЄС. Ці країни називаються новими ринковими економіками.

Проте відмічені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки і цінності дисертаційної роботи.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника».

Дисертаційна робота Міхель Романи Володимирівни «Вплив соціально-ринкової економіки Німеччини на формування економічної системи ЄС» є самостійним завершеним дослідженням, яке за змістом та оформленням відповідає вимогам пунктів 11, ІЗ, 14 положення про «Порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань», а також іншим нормативним актам України як кваліфікаційна наукова робота. Наукові положення, висновки, практичні та методичні рекомендації достатньою мірою обґрунтовані та достовірні, характеризуються науковою новизною та мають прикладне значення. Основні наукові результати достатньо повно відображені у публікаціях автора, зміст автореферату є ідентичним змісту дисертації та відображає основні положення роботи.

Зміст дисертації відповідає програмі спеціалізованої вченої ради зі спеціальності 08.00.02 - світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Виходячи з вищезазначеного, представлена дисертаційна робота Міхель Романи Володимирівни «Вплив соціально-ринкової економіки Німеччини на формування економічної системи ЄС» відповідає вимогам Департаменту атестації кадрів МОН України, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу
Інституту міжнародних відносин
Національного авіаційного університету
доктор економічних наук, професор, Сіденко С.В.